

²⁰ KérMagv LIV. (1922), 171.

²¹ BonCons 14 Udvar Györgyné és Csatlós Györgyné szentmiklósiak; ifj. Décei István szentbenedeki patrónus, aki az ottani tornyot Váró Mózesrel 1747-ben újraépítette, és az egyik harangot öntette; Szabó János 1732-ben a dicsőszenzmártoni nemesek között van nyilvántartva; a Magyarai család teremi és újfalvi patrónus.

²² A dicsőszenzmártoni szószékkorona a mostaninak (1764-ben készült) az elődje volt, feltehetően a 15—17. századokban készülhetett.

²³ Küküllői Unitárius Egyházkör jegyzőkönyve. Jelzése: II/a/2; a dicsőszenzmártoni unitárius egyházközség irattárában. 22.

²⁴ Uo. A jegyzőkönyv szerint a „Templom pincéje“ kifejezés nem jelenthet mást, mint a templom kriptáját, mely a Bethlen család temetkezési helye volt.

²⁵ Uo. 252.

²⁶ Uo. 87.

²⁷ Uo. 213.

²⁸ Uo. 60.

²⁹ Uo. 382.

³⁰ Uo. 428.

ADORJÁNI RUDOLF

(közlő)

A KERESZTÚRKÖRI EGYHÁZKÖZSÉGEK VAGYONLELTÁRA A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁBÓL

Az utóbbi időben a Keresztény Magvető oldalain egyre több, az egyházközségek történetére vonatkozó levéltári anyag jelenik meg. Az alábbi adatközlés, amely a ravai egyházközség levéltárában levő félret nagyságú 364 lapot tartalmazó kéziratot nyomán készült, az akkori keresztúri egyházkörré terjed ki.¹

A jegyzőkönyv-kötet két részből áll. Az első rész az 1—268. lapig a keresztúrköri harminc egyházközség ingó és ingatlan vagyonának leírását tartalmazza. Innen a 324.-ig a lapok üresek. A második rész a 325—349. oldalakon egyházi rendszabályokat tartalmaz.² A 361—362. oldalon a vagyonleltár alfabetikus tartalomjegyzéke található Közlésünk tárgya az első rész.

A jegyzőkönyv létrejöttének szükségességét és tartalmát a kötet latinnyelvű, kopott, alig kiolvasható címdala jelzi:

¹ A ravai egyházközség levéltárában a „Neiroff“-féle leltár II. ívének 1. sor-száma.

² „Constitutiones Consistoriales Anno 1774“ cím alatt.

Matrix seu Inventarium

Bonorum Universorum puta Templorum, D[omuum]. Parochialium, Ecclesiarum Unitariae Religionis... in inclyta Sede Siculicali Keresztur situ[orum] Cunctarium item Rerum mobilium et imobii[um]... [..-]tis in Ecclesis repertarum, ac ad Easdem Ecclesi[as] [..] pertinentium: Campanarum videlicet [..-]phram Vasorum reliquiarumque Usibus Sacris [..] Supellectilium: Terrarum praeterea arabulum Faeni[lium] et Vincarum, Sylvarum et Locorum incultorum [..] Sessionum Colonialium, tam populosarum quam desertari[um] vice (!) sumptis igne fatali una cum Reverendo quondam Seniore Samuele Buzogany de Uj Székkel, Parocho tunc Medeseriensi Anno praesenti 1773 Diei (!) 17^{mae} Aprilis noctu omnibus antiquis [Ma]tricibus ac Literalibus Instrumentis, procuratum et scribi demandatum est ab Admodum Reverendo Domino Stephano Várallyai, Seniore S. Diocensis Kereszturiensis Unitariae in Cursu S. partialis Visitationis Anno 1779 Diebus [No]vembris et Decembris peractae.³ (Anyakönyv vagy leltár. A nemes Keresztúr székely szék unitárius egyházközségei összes javainak, például templomainak, parókiális épületeinek, továbbá az egyházközségeknél található és azon egyházközségekhez tartozó ingó és ingatlan dolgoknak, tudniillik harangoknak, [..], edényeknek, más Isten tiszteletére szolgáló felszerelésnek, továbbá szántóföldeknek, kaszálóknak és szőlőknek, erdőknek és megműveletlen helyeknek [..] benépesített és üres zsellérteleknek anyakönyve nagy leltára, [a helyett?], mely a végzetes tűzben, néhai tiszteletes Új-széki Buzogany Sámuellel, akkor medeséri lelkésszel 1773. április 17. éjszakáján minden régi anyakönyvvel és levéllel együtt [elpusztult], melyet az 1779 novemberében és decemberében lefolyt parciális vizitáció során nagytiszteletű Várallyai István úr, a keresztúri unitárius sz. egyházkör esperese vétetett fel és iratott le.)

A jegyzőkönyv egyháztörténeti vonatkozásban a 18. század utolsó harmadából fontos forrásnak tekinthető. A jegyzőkönyv egyes egyházközségeknél a levéltári anyagot is rögzíti. Ezek tartalmuk szerint különbözőek: szerződéseket, periratokat jeleznek. Egyes egyházközségeknél utólagos beírásként 1773 utáni bejegyzések is vannak.⁴

Az alábbiakban az eredeti sorrend szerint hét folytatásban közöljük az egyházközségek jegyzőkönyvbe felvett adatait.

³ A címszalagon a jegyzőkönyv megírásának éve: 1779. Ez az évszám nem egyezik az egyházközségekben tartott vizitációk dátumaival: 1773. november 15–1773. december 7., s egy esetben (Siménfalván) 1774. január 7. A nagysolymosi 1775. évszám elírás lehet. A dátumok eltérése azt sejteti, hogy a vizitációk dátumai csak megtartásuk idejét jelzik, s azok megállapításainak jegyzőkönyvbe foglalása 1779-ben történt.

⁴ A jegyzőkönyv szövegét teljes terjedelmében közöljük megőrizve az eredeti helyesírást. A rövidítéseket szögletes zárójelben [..] feloldottuk, beleértve a kegytárgyakon, harangokon levő feiratokat is. A feloldott szöveg magyar fordítását, valamint a tőlünk származó betoldásokat szintén szögletes zárójelbe tesszük. A kerek zárójel, az eredetiben kettősponttal együtt (:...:), az alapszövegnek megfelelő helyen alkalmaztuk. A felkiáltójeles zárójel (!) a bizonytalan olvasatra, az eredetiben is hibás írásra vonatkozik. A latin szavak magyarázatait, ahol szükséges, lapalji jegyzetben közöljük. A közlés előkészítéséhez Molnár István ny. múzeumigazgató, Kiss András ny. főlevéltáros és Benkő Elek, a székelykeresztúri múzeum

Martonos (1—2.)⁵

Anno 1773 Die 15ta Novembris Celebrant visitatiokor⁶, a' Generale Protocollum⁷ szerint Inventaltatván⁸ a' Martonosi Ecclesianak⁹ Mobile s Immobile Bonumai¹⁰, vadnak serie sequenti:¹¹

Vagyon egy fa Templom. Deszka Székekkel, Praedicalló Székkel és ülő Székekkel, alább egy fa Harangláb. Mellyeket az Unitaria Ecclesia maga költséggel épített, ez előtt mintegy Harmintz Esztendőekkel.

munkatársa adtak segítséget, amit hálásan köszönünk. Alább a textiliák, felszerelési tárgyak, pénz- és mértékegységek magyarázatát adjuk:

Textiliák, felszerelési tárgyak, abrontos ruha (kendő) -csikos (?), mintával szőtt; *abrosz két szélyes retze kötés* — mintás szöttes; *borozdásan szőtt* — bordásan szőtt; *borshimes* — mintásan szőtt (asztalnemű); *csíjján gyólts* — finom csalán vászon; *csatornás, czapás pohár* — capás: szemcsésre megmunkált felületű (pontozott); *elegyesen nyomtatva*; *feketén nyomtatott gyólts* — matricával nyomtatott minta; *fejtő* — a szövéshez használt festett pamutfonál; *gyólts* — finom fehér len vászon; *hatvanos zöld posztó* — „hatvanos“ posztó (egy fertály ára Szabó T. Attila szerint kb. 60 dénár, B. E.); *halcsont nyelű rezes kés* — bálnaszila nyelű kés; *karmasin szín selyem him* — kékes árnyalatú sötét piros szín; *cseresznye szín*; *karton kendő* — pamut vászon kendő; *krepines zöld selyem rojt*, krep 18. századi értelme: paszomány, rojtozat, B. E.); *kamuka* — damaszt kelme; *patyolat* — a legfinomabb lenfonalból készült ritka szövésű, hófehér, fátyolszerű vászon; *rettszín (?)* — tettszín (?) [lásd ott]; *retze kötéses* — csomózással készült, a hálóhoz hasonlóan apró, négyzetes szemekből álló, diszítő öltésekkel kivarrott kézimunka; *sáhos* — sávos, csikos; *skófiium* — himzéshez használt arany, ezüst vagy aranyozott ezüst fémszállal körütekercselt fonál; *szász abrosz* — csepű abrosz; *szederjes tarkás puha* — sötétvöröses, szederszín; *tettszín* — téglavörös; *törökösvarrás* — törökös minta (?); *publican (l) szín* — pelikánszín (natureselyem szín); *Pénzszemek, mértékek*. Flor[enus] Hung[aricus] vagy Hung[aricalius] — 100 dénár — 50 krajcár; Fl[orenius] R[henanus] — Rhenes forint — 120 dénár — 60 krajcár (német rajnai forint; A 18. század első felében mind a két éremfajta forgalomban volt. Mária Terézia után a denárt nem használták. M. I.); *Máriás* — 20 krajcár értékű ezüst pénz; *capit* — befogad, tartalmaz; *cub[ulus, cubulij]* — köből; *curr[us]* — szekér mint mértékegység; *ejtel* — folyadék mérték, a veder (11,3 liter) nyolcad része — kupa; *fertály* — valamilyen mértékegység negyede; *két fertály nagyságú karton* — fél sing; *font* — kb. félikilós nagyságú mértékegység; *lat* — a font harminckedett része; *metr[ata]* — vékás föld; *sing* — 62 cm; *egy sing kora* — egy sing nagyságú; *véka* — a mérő vagy köből egy negyede, 20—25—30 liter.

⁵ Az egyházközség neve után zárójelbe tett szám a jegyzőkönyv eredeti oldalszámozását jelzi. A szöveget gondozta és dr. Molnár István anyagának felhasználásával a további jegyzeteket összeállította: dr. Gaal György.

⁶ gyakorolt vizsgálatkor.

⁷ közönséges jegyzőkönyv.

⁸ leltározatván.

⁹ egyházközségnek.

¹⁰ ingó és ingatlan javai.

¹¹ következő sorrendben; a vizitációs jegyzőkönyveket mindegyik egyházközségnél hasonló szöveg vezet be, s a záró szöveg is többé-kevésbé hasonló.

Vagyon Két Harang. A Nagjobbat öntette az Martonosi Unitaria Ecclesia ez mostani 1773^{dik} esztendőben. Százhatvan egj fontos, mellyen ez az irás vagjon: *A Martonosi Unitaria Ecclesia öntette ezt az Harangot, a maga kélttségén 1773.* A kisebbiken: *Isten Dütsőségére a Martonosiak építetik. Nagj Gálfiné Bako Juditha, Nagj Kádár János segittsége. 1708.*

Vagyon az Ecclesia Ládájában egj Arany füstös Ezüst Kanna, Egj Kupás On Kanna; Egj On tangjer; egy Praedicalló székre való Abrosz. Egj bors himes Asztalra való Abrosz. Más ugjan Praedicalló Székre való Abrosz; más ugjan Asztalra való Sáhos Abrosz, más ugjan bors himes Abrosz; más ugjan Sáhos Abrosz, más ugjan egy kékes Abrosz. Egy veres Sellyem dufia Keszkenő. Két Sáhos Asztal keszkenő. Egj rongjos len asztal Keszkenő. Két Kendő enekló Székre való, edjik Kekes, a' más retzés végü. Az Ecclesiának Rationariumos¹² Könyve.

Az Allodiaturak¹³ következnek e Szerent: Az alsó forduló Határban Szántó földek ezek. 1mo: Csere alatt, az akasztó fán hátul, minek a' vicinussa¹⁴ aloll Gergely Martonné földe, fellyül a' Csere erdő, Gergelly Ferentz conferalta¹⁵ maga acquisitiumából.¹⁶ A[nn]o 1735.

UgJanezen földön belől Gergelly Martonné földe felé a' szegelettel edgjütt metr. 3. vicinussa alol Galfi Kristofné, fellyül a' meg nevezett tulajdon Ecclesia földe. E gyepü tartásért birattatik. Fenyő, Orotványában metr. 3. vicinussa aloll a Kováts fiak: fellyül az Erdő, Csiki, Thamas Úr örökösön adta 1735^{ben}.

4ta Kús Bük nevü helyben, Metr. 2. alól fellyül Ecclesia Szénafüve, metr. 1. Ennek alol vicinussa Gálfi Sigmond Széna füve, fellyül Vass Jóseff mellyet Gergelly Ferentz úr conferalt örökösön még in A[nn]o 1735.

5to Szóló alatt metr.4. vicinussa aloll Gálffi Györgj, fellyül Gálffi István és László földök. T[e]k[i]nt[ete]s Gálffi Györgj Úr örökösön adta 1735^{ben}.

6to Gjepü végében metr.2. vicinussa alol Gálffi Mihalyne fellyül Kováts András,

7mo Besér nevü helyben, metr. 3. vicinussa alól fellyül Sofalvi fiak. T[e]k[i]nt[ete]s Gálffi Mihaly Úr conferalta maga acquisitiumából.

Széna Fűvek azon alsó Határban

1mo: Fenyő patakban, metr. 3. vicinussa alól a Nagj Patak, fellyül a' Mesternek adatott... Cziher.

2do: Kevereg vesszőben metr.1. vicinussa edjik felől az erdő és a' Sófalvi fiak.

3^{uo}: Kebeled Patakon aloll metr.1. vicinussa alóll az Ország uttya fellyül Gálffi Sigmond.

4to: Kozma Arokjnal Két kis buglyara való, vicinussa Gagj felóll a' Sebe fiak, fellyül a' bokrok.

5to: Fűzesben egj jó buglyára való Széna fü, Vicinussa Gálffi Gjörgj és a Patak. Mindezek A[nn]o 1735^{ben} az Ecclesia fundatiojakor örökösön conferaltattak.

¹² számadásos.

¹³ birtokok

¹⁴ szomszédja.

¹⁵ adományozta.

¹⁶ szerzeményéből.

6to: Köz Tanorokban egj buglyára való.

7mo: Szokalban Szena fü egj buglyára való az Ecclesia könyvében vici-nussa és qualitassa¹⁷ megirattatik.

A felső [az őrszó jelzi, hogy a következő lapon folytatódott a szöveg, de azt kitépték.]

Enlaka. (7—11).

Anno 1773. Die 16ta Novembris Visitatio celebratvan az Enlaki Venerabilis Ecclesiában az Ecclesiának mind mobile, mind Immobile Bonumai inventaltatván, következnek e Szerént:

Vagyon egy kö Templom, igen régi, kö Czinteremmel vagyon békeritetve, melly templom Haranglábastól, Harangostól az 1661^{dik} esztendőben a' Tatarok által el égettétvén, az után az Unitária Ecclesia Költségén renovaltatott, a mint a Templom Mennyezetin nagy betűkkel meg iratik. Ugy az Haranglábatis azon üdö után csak hamar ezen Ecc[esi]a építette. A'melly Haranglábban vagjon Két Harang. A' nagyobb Harangon vagjon Illyen Irás: Anno 1772. Ezt a Harangot csinaltatta az Enlaki Unitaria Ecclesia maga Költségével, az Pvillep (!) Pal Curatorsagab[ajn. F.V. Samuel Kroner Sz. Regenni. A' Kissebb Harangon vagyon illyen Irás: Anno 1772. Ezt a Harangot csináltotta, az Enlaki Unitaria Ecclesia maga Költségével az Fulop Pal Curatorságában. Mellyek közül a' nagyobb Harang Három Száz ötven fontos, ez csinaltatott Flor[enis] Hung[aricis] 261. Denar[is] 32. A' küsebb Két Száz Huszonkét fontos; ez csinaltatott Flor[enis] Hung[aricis] 168, Den[aris] 30. Materiát¹⁸ az Ecclesiáis adván egy részre.

Vagyon az Ecclesiának Két Ládája, mellyek[ne]k a' nagyobbikja egj Singes. a másikja fel Singes. Ezek[ne]k Küsebbikjében vagyon egy aranyos talpas, lábas, a labán viragos, gombos Ezüst Pohar, circiter¹⁹ másfél fertályos; vagyon a' Szádán álló illyen irás rajta: *Enlaki Fülöp Adam, Curatorságában renovaltatott ez az ezüst Pohar. A[nn]o 1730.* Vagyon egy négyszegü lapos, srofos fedelü On Palatzk, vagyon het fertályos, ilyen irás van edjik keskeny oldalán: *Paulus Vass.* A' lapos oldalán edjik felöl Oroszlány Czimer, masikon Szarvas. Más kis negy Szegü Srofos fedelü egy fertályos On Palatzkocska, mellyet Communio²⁰ alkalmazásával Betegekhez szokták hordozni. Egy fedeles viragos ezüst egy ejteles on Kanna. Egy kurta labu On Pohár. Egy füles Pléh Keresztelő Pohar, Tiszt[eletes] Molnár György Úr ajándékozta. *Egy On tángyér, illyen Irassal F.O.I.G. ENL[Aki] Unit[aria] Eccl[esia] 1757.* Egj hornyolt nyelü horgas buta kés. Vagyon egy Veres fejerrel elegyes viragos egész Sellyem Ruha, ajándékozta Tot Gergelly. Egy ritka abrontos Sárga Sellyem Ruha, ajándékozta Adám Istvánne Kedei Kata Aszszony. Egy Kék Sellyem ruha. Egy fejer len ruha, a' Szegeletein zöld Sellyem virágok. Egy negj nyüstös sűrű ruha, a' Szegeletein zöld Sellyem virágok. Egy negj nyüstös sűrű Kékes sűrű Kendő. Ezt a' kettőt conferalta volt Oklandi Rebeka. Egj Len Gyölts (!) a' vegin egy arassznál szellyesebb kötésü fejer Kendő. Egy gjaputt Gjólts retzés végü Kendő. Egy gyapotas kékes Kendő. Edjik vegin illyen varrot betűkből való irás A.I.D. a' másik végén: 1738. *Oklandi Reb[e]k[a].* Egj Sáhos fejer Abrosz. Egy abront-

¹⁷ minősége.

¹⁸ anyagot; Ez a mondat utólagos betoldás.

¹⁹ körülbelül.

²⁰ úrvacsora.

szos nagy fejer Abrosz. Egy Kotzkás fejer Abrosz, a' vége rojtos. Egy tiszta kender veres fejtős sujtásos Abrosz. Egj durva négy nyüstös abrosz, a' Klenodiumok oltalmára a' Láda fenekire teritetett.

Vagyon a' Templomban a' Praedicallo Széken az elein egy Székelly Szönyeg, és arra fellyül terítve egy tarka ször materia. A' Praedicallo Szék hátullyán a' Pap állasa megett az Arcusra²¹ terítve egj Székelly Szönyeg. Az Ur Asztalán egy Ször közönseges Szönyeg. Vagjon most actu²² a Pulpituson egy veress fejtős fejer gyólts Kendő.

Vagyon a' Papság. Házában egy Ládás Asztal, körülötte való két Asztalos csinálta Padokkal. Vagjon két faba rakott üveg ablak. Két Karos Fogas. Egy szélyes fellyül csipkés Pohár Szék.

Vagyon a' Mesterség Házában egy Asztal, a' mellé egj Pad, egy Karos Pad. Egy Karos Fogas. Két fába rakott üveg Ablak.

Az Allodiaturak következnek e Szerint. A' Felső Határban. Komlos nevü helyben egy darab Szántó föld, metr. 4. végiben való egj büglyára való Széna füvel edjütt, Vicinussa fellyül Györfi Janos, alóll Fülöp János Széna füve. A' Papé.

Szenas mező alatt egy napi járás, mind két felől Vicinussa Török Mihály. A' Papé.

Kerek Dombon két darab szántó föld, metr. 7. edgyik[nek] vicinussa

Gergelly András, a' másik[nek] Rafai Sándor.

Firtos alí Szegben két vekás, vicinussa fellyül Fülöp Janos, alóll Ke-restelly Mihály.

Pap Szege nevü helyben, metr. 7. Vicinussa fellyül Szabó Janos, alóll Kelemen Andras. Ezek a' Papé.

Szena Fűvek a' Felső Határban.

Atalában egy darab Szena fü egj buglyara való, vicinussa fellyül Patakfalvi István, alóllis. Mindezek a' mint a' régi Protocollumból kitettzett, ket Száz Esztendők alatt birattattak a' Papoktól, a' fellyebb specificalt²³ Szántó földekkel edjütt.

Ugjan azon Határban Pap Szege nevezetü Hellyben, tulajdon az Ecclesiának legalt²⁴ egj Széna füvet metr. 1. Patakfalvi Gergelly A[nn]o 1772 Die 6ta Augusti Olly Conditioval²⁵, hogy ki ki akarná váltani adgyon az Ecclesiának Hat Forintot. Ismét egy Szántó földetis Báta nevü helyben, metr. 3. vicinussa alól Kelemen GerGely földé be-tujinél²⁶ elé hoszszan, fellyül Rafaiék. Azon esztendőben azon a'

napon, olly Conditiokkal 1mo: hogy a' Papok birják Succesive.²⁷ 2do: hogy az eztis, a' ki ki akarja váltani az Ecclesiának adjon Hat Forintot; és ezen két Földért adandó Tizenket Forintot a' ki ki válttya egjszersmind valtsa ki. 3^{uo}: Ha ki váltatük, az Ecclesia tartozzék a' Pap részire azon hat forintokkal, mas hasonló földet szerezni.

Vagyon más Szena füve az Ecclesia[na]k Kalandos nevü helyben, vicinussa egj felől a' Patak, más felől a' Simén fiak Jozzága. metr. 3.

Vagyon még egy cseplesz bokros ligetes helyye az Ecclesiának, Felső

²¹ boltivre.

²² jelenleg.

²³ felsorolt.

²⁴ örökbe hagyott.

²⁵ feltétellel.

²⁶ betűjénél.

²⁷ egymást követően.

Pap Szegibe, vicinussa alóll Péterfi János, fellyül a' Korond fele menő Ország uttja bütüin belöl a' Falu Erdeje; Kivül felöl Várallyai Márton fiak. Ha egészen ki tisztítatnék metr. 4. Ezen két Széna füve az Ecclesianak két Száz esztendoktól fogva össe, s' örökosse[n] Unitárius emberek testaltak.

Két Patak között nevü helyben egj darab Szena fü zálogos most, pro flor[onis] h[ungaricis] 10. id est²⁸ tiz forintokba olly Conditioval adta a' Falu, hogy mikor reluálni²⁹ akarja,, tartozzék az Ecclesia remittalni.³⁰

A' Mesteré következnek azon Határban e' Szerént.

Kerek Dombon egy darab Szántó föld metr. 2. vicinussa alól Adám István, fellyül Biró Györgj.

Ismét Kerek Dombon metr. 3. vicinussa alóll Györfi János, fellyül Amburus István.

Bak Nyuzóban egj darab, metr. 2. vicinussa aloll a' Biro Fiak, fellyül Györfi János. Ugjan ott most metr. 3. vicinussa aloll Györfi János, felylyül Várallyai Balint Péter. Ezek testaltattak 1631-ben Unitárius Emberektől.

Az Alsó Határban. Papság Földei.

Három Águnál metr. 2. Vicinussa fellyül Vass Gergelly, alól a' Falu uttya.

Verőfényben metr. 4. Vicinussa fellyül Szabó András, alól Szász Gergely.

Ropoba metr. 5. Vicinussa fellyül Adam Istvan, alól Patakfalvi András, régi öss örökös földek.

A Mesteré ezek.

Tekeresben metr. 1. Vicinussa alól Jonás János, fellyül Biró Boldisár.

Ugjan ott metr. 4. Vicinussa alóll Balási Janosné, vagyis a' betüjinnél alól Patakfalvi István, fellyül hoszszan mellette Török Mihály.

Üstök alatt metr. 4. Vicinussa aloll Rigo Mihály, fellyül Tót Ferentz.

Szena fü Papé a' Rét oldalban metr. 2. vicinussa ennek, fellyül Szabó Sámuel, alóll a' Gyepü. Mellyet az Unitaria Ecclesianak adott zalogjara a' falu Enlaka in et pro³¹ flor[onis] 3. ugj hogj mikor a Falu relualni akarja, tartozzék az Ecclesia remittalni, a'mint az arrol való 1771^{beli} Contractus megmutatja. Ugjan ott a' Mesternek Nagj Marton egy kis Szena füve. Vicinussa alóll a falu uttya, a' betujinél a' mindjárt Specificalt Ecclesia Szena füve, fellyül a' Falu Erdeje. Nb.³³ Vagyon az Ecclesia Ládájában egj Contractus³² a' Rét Oldalban levő Szena fűröl; és egy nagj Keresztelő Könyv in folio, sⁱ az Ecclesia Rationariuma; Egyéb Läteralejá³⁴ nem találatott.

Conscripta per Josephum Simo de Kis Solymos. Juratum Notarium m[anu]p[rop]ria.³⁵

²⁸ azaz.

²⁹ visszavenni.

³⁰ visszaadni.

³¹ (3 forint)ért.

³² szerződés.

³³ Nota bene! Jól jegyezd meg.

³⁴ irata.

³⁵ összeírva kissolymosi Simó József hites jegyző által sajátkezűleg.

Anno D[omi]ni. 1774. Die 24ta Novembris³⁶ Sz. Visitatio celebratának ezen Enlaki Venerabilis Eccl[esi]ában; itten residealo³⁷ Nemes Vass Andras Uram ö K[e]gy[e]lme, a¹ Papság Jozzága vicinitássában levő Jozzáganak a' Templom hegyre rugo veginek a' Papság Jozzága felöl való Szegeletiböl egj darabotska Szegeletet ada és legála a' Sz. Visitatio előtt szabad és önkent való jó akarattjabol Istenes buzgoságából, az Enlakí Parochialis Jozzághoz, örökösön in omnem perenitatem³⁸ semmi just sem magának, sem Posteritássinak³⁹ fenn nem tartván. Legatio coram. S. Visitazione⁴⁰ igy menvén végben, irtam meg bona mea fide⁴¹, tulajdon kezem Subscriptioja⁴² alatt. A[nn]o Die, locoque ut in prae missis⁴³ Josephus Simo de Kis Solymos juratus et Ordinarius S. Sedis Notarius. m[anu]p[ro]pria

Ada pedig oly Conditioval, hogj a' rá kívántatos Kertet a' Megje tartsa. Ez a Szegelet pedig a Falu uttja felöl négy öl, keresztül alá öt öl.

Signata per eandem qui et Supra.⁴⁴

Korond. (19—21.)

Anno 1773. Die 17ma Novembris Visitatio celebratván a' Korondi Venerabilis Eccl[esi]ában, találtattak az Ecclesianak ilyen Mobile s Immobile Javai:

Vagyon egy Kö Templom; Melly az Unitariusok regi Templomának a' Romano-Catholicusoktól lett el vétettetése után; mikor épitetett az Unitaria Ecclesia[na]k Költségin s' munkalkodásán, az azon Templom Nap keleti belső betüjin láttató imez Irás örök emlekezetben hirdeti: *In Honorem et Gloriam unius veri Dei et Filii ejus Jesu Christi. Hoc Templum Extractum Sumptibus Fratrum Unitariorum in Transylvania existentium opera et impensis Ecclesiae Unitariae Korondiensis Anno Domini 1720.*⁴⁵

Vagyon egy Harangláb, mellyet épített az Unitaria Ecclesia maga költségin az 1757^{ik} Esztendőben. Mellybenis vagyon a Két Harang. Ennek nagyobbikán a' Fülín aloll ilyen iras vagjon: *O Rex Gloruae Jesu Christe veni cum pace. 1723.*⁴⁶ Az also Szelin: Homorod Sz. Mártoni Biro Sandor öntötte Csikban Madarason. Korondi Unitaria Ecclesia öntette maga költséggel.

Az Ur Asztalára valók ezek: Egy ezüst pohár arannyas. Egj portzellan Kanna on fedele és feneke. Egj vékony rongjos on tangyér. Egy Sellyem sárga, poharakra teritendő ruha. Egj fehér ruha körül fejér

³⁵ Az Ur 1774. esztendeje novemberének 24. napján. (A következő rész utólagos bejegyzés.)

³⁷ lakó.

³⁸ minden időkre (örökösen).

³⁹ utódainak.

⁴⁰ hagyakozás a sz. vizitáció előtt (jelenlétében).

⁴¹ jó hittel.

⁴² aláírva.

⁴³ kelt mint fent.

⁴⁴ Aláírva ugyanaz által, mint fentebb.

⁴⁵ Ez a templom épült az egy igaz Isten és Fia, Jézus Krisztus tiszteletére és dicsőségére az erdélyi unitárius atyafiak költségén a korondi unitárius egyházközség fáradozásával és áldozatával az Ur 1720. esztendejében.

⁴⁶ O dicsőség királya, Jézus Krisztus, jöjj el békességgel. 1723.

varrása. Egj fejer ruha Karmasin sellyem himmel a negj szegelete meg varva. Egy gjolts keszkenő ruha veres fejtővel szőtt. Egj fejer ruha fekete sellyemmel volt varva. Egj abrosz szelleyes fejer Csipkével varrott gjolts. Egj gjolts abrosz veres fejtővel által Szöve. Egy baratzk magos abrosz. Egj rongjos fekete Sellymes abrosz. Az asztalon álló gjolts sáhos abrosz. Egj negj nyüstös abrosz kereken rojtos az alatt egy Szönyeg. A' más Asztalon egj rongjos Szönyeg. A' Praedicallo Széken egj tarka materia. Egy nagj tálu srofon járó, hoszszu Száru lilium forma töltserü rez Gyertyatartó a' Praedicallo Széken, Nagy Péntek és Karatson ejtzakáira való. A' Pap Székin egj tarka materia egj rongjos festékessel. A' Pulpituson egy Kendő.

Szántó Földek. A felső Határban

Fekete Aszón egy Szántó föld, fellyül az Ambrus Uraimék föld, aloll a' Falu Erdeje a' Papé.

Az Hegybe egy Köblös föld, mind két felől Imre Ferentz a' vicinussa metr. 1.

Ravasz Likon egy pallag, vic[inussa] fellyül Szász Bálint, alol Kováts földök. (!)

Fajka Magjaroba egj Szena fü, fellyül Lörintz István, alól Gothárd Samuel vicinussok.

Gyergyó Uttyanál egj Szena fü, fellyül Peterfi Jozság, alol Boglaros, Dél felől való vicinus Simó Mihály.

Fellyebb egy Szántó föld pallag. Vicinussa fellyül Bentser, aloll Ambrus Józság. Cap[it] metr. 4.

Köriszkerembe két bokros Szena fü, a' felső metr. 1. Vicinussa fellyül Molnos Gergelly, állól Harakály Györgj. Az also metr. 1. Vicinussa fellyül Harakály György, állól Imre Péter.

Szölő Patak között, vicinussa alsó oldalán a' Patak, [más kézzel készült] metr. 2. fellyül Simo Janos föld, a' végibe egj Köbölni Szantó föld a' Gyepű felől.

Fejer Követsü Patakban egj közös Szena fü a' Bartalis Leanyokkal, fél Szekérre való.

Jáhorosban egj Széna fü a' Patakon hatul, vicinussa állól Kebeled vize, fellyül a' Falu Erdeje.

Az Alsó Határban

Horgasba egj Szantó föld metr. 6. vicinussa állól Imre Janos fellyül Oláh István.

Só telekiben egj Szena fü, metr. 3. vicinussa a' Falu felől Szabó Ferentz, állól a' Patak.

Kerek földbe egj Szena fü metr. 1. Vicinussa állól Eszterhazi, fellyül Kováts Józság.

Artsón egj Szena fü Sós Patak között metr. 1. fellyül vicinussa N[agy-ságos] Monos György, állól Monos Thamás.

Verőfénybe egj Pallag, metr. 1. Vicinussa állól Gothard Samuel, fellyül Tofalvi Pál, Imre Ferentz Józsagok.

Köris Szegbe egj Szena fü metr. 1. vicinussa fellyül Katona János alól Sofalvi birodalom Farkas Józság.

Garatos Vápába egj köböl féreje föld, vicinussa alól Gáspár Jozság, fellyül Monos István.

Beth Mezejében egj Szena fü metr. 6. vicinussa hazul felöl Korondi Simo István, más felöl a' Patak. Két felöl küllyel belöl Atyhai Simo István.

Fene Hegjben negj napi járó Szántó föld metr. 2. Vicinussa mind alól mind fellyül Ambrusek Szántó földjok.

Sugó bértzin egj Szántó föld, küllyel a' Falu erdeje, alól Szász Mihály. Ölves Patakába egj Pallag, vicinussa aloll Birtalan Joseff, fellyül Ravasz Györgj.

Mindezekről s egyebekről vadnak feles Literalek az Eccl[esi]a Ládájában. Notandum:⁴⁷ Mikor a' Catholicusok el vettek vólt a' Templomot, minthogj a' Tornyot az Unitariusok epítették volt, megíteltétett, hogj a' Catholica Ecclesia forditson az Unitaria Ecclesianak a' Toronyért Száz forintokot, a' Parochialis helyyen való Épületekert Harmintz forintokot, mellyekről authentice emanalt Literalek⁴⁸ vadnak az Ecclesia Ládájában; De mind e mai napigis fizetetlen vadnak.

Signata per Josephum Simo de Kis Solymos Juratus Notarius.
m[anu] p[rop]ria.

⁴⁷ megjegyzendő.

⁴⁸ hivatalosan (hitelesen) kiadott iratok.

Dr. KOVÁCS LAJOS

SZERESD FELEBARÁTODAT*

Mk 12, 29—31

Szavakban nagyon nehéz kifejeznem azt az áldott érzést, mely szívemet ebben az áhítatos, boldog órában eltölti. Végre megvalósult a nagyon régen várt alkalom, amikor a magyar anyanyelvű, szabad román rádión keresztül hangozhatnak híveink, a különböző keresztény egyházak tagjai és a hallgatók felé az evangéliumi örömuzenet. Ezen a vasárnapon a több mint 400 éves erdélyi Unitárius Egyház nevében köszöntöm híveinket és azokat a többi testvéregyházhoz tartozó kedves testvéreimet, akik istentiszteletünket hallgatják, velünk együtt elmélkednek és imádkoznak.

Minthogy a kettős evangéliumi szeretetparancs a jézusi életprogram összefoglalata és ugyanakkor vallásos hitünk lényege, erre az ünnepi órára egyházi beszédem alapgondolatául ezt az általánosan ismert, de mindnyájunkat egészen közlelről érintő, központi jelentőségű bibliai részt választottam, azzal, hogy ez alkalommal különleges hangsúllyal a szeretetparancs második részével szeretnék foglalkozni, amely így hangzik: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“.

Jézus szerint a kettős evangéliumi szeretetkövetelménynél nagyobb parancs nincs. Meggyőződése, hogy az emberi együttélés összes többi valláserkölcsei parancsolatainak a kettős szeretetparancshoz kell viszonyulniok, azok mellett minden előírásnak és minden szabálynak viszonylagossá kell válnia; azoknak kivétel nélkül mind fel kell tételezniök a kettős szeretetparancsot és azokkal szerves kapcsolatban, teljes függésben és összhangban kell állaniok.

Minden istentiszteletünk számadástételre jelentkezés gondviselő Istenünk előtt. A számotadásnak ebben az áhítatos órájában kérdezzük: hitvédő őseink, drága emlékü apáink, anyáink előtt, akik a távoli múltban vagy csupán nem régen távoztak e látható, múlandó földi életből a láthatatlan, örökkévaló világba, megállhatunk-e ma emelt fővel, nyugodt, tiszta lelkiismerettel? Elmondhatjuk-e, hogy a nyomorúság és szenvedés gyakran kilátástalannak látszó keserű viszonyai között, megalázottan,

* Elhangzott február 4-én.